

Innst. S. nr. 164.

(1998-99)

Innstilling fra familie-, kultur- og administrasjonskomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Trond Helleland, Kristin Krohn Devold og Erna Solberg om utredning og igangsetting av prøveprosjekter med norskundervisning for barn i førskolealderen som har dårlig norskforståelse.

Dokument nr. 8:28 (1998-99).

Til Stortinget.

Sammendrag

Representantene Trond Helleland, Kristin Krohn Devold og Erna Solberg fremmer i dokumentet forslag om at Stortinget skal be Regjeringen utrede og igangsette ulike prøveprosjekter med norskundervisning for barn i førskolealderen som har dårlig norskforståelse, og legge frem et opplegg for dette senest i budsjettet for år 2000.

Forslagsstillerne mener at det over tid bør etableres et obligatorisk treningstilbud for barn som scorer særlig lavt på norskforståelse i 4- til 5-årsalderen. For å skape bredere erfaringer bør likevel dette startes som et frivillig tilbud, samtidig som kommunene bør gis stor grad av frihet når det gjelder organisering og gjennomføring av tiltaket.

Forslagsstillerne mener det bør settes i gang prøveprosjekter med norskundervisning for barn i førskolealderen som har så dårlig norskforståelse at det vil bli til hinder for deres muligheter til å følge med i undervisningen når de begynner på skolen.

Komiteens merknader

Komiteen vil vise til Innst. S. nr. 225 (1996-97) om innvandringsmeldingen og Innst. S. nr. 110 (1998-99) om morsmålsopplæring i grunnskolen og de respektive partiers merknader til disse meldingene.

Komiteen vil understreke at førskolealderen er den viktigste perioden for utvikling av muntlig språk og dermed en avgjørende faktor for den enkeltes evne til å delta i det sosiale fellesskapet og den faglige utviklingen.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, viser til brev fra Barne- og familiedepartementet av 25. mars 1999, tatt inn som ved-

legg, som peker på barnehagetilbud til barn med et annet morsmål enn norsk som et spesielt nyttig tiltak, og likeledes de tospråklige assistentene som en veldig viktig ressurs for å trene barn i norsk språk.

Flertallet er kjent med at Barne- og familiedepartementet finansierer et treårig prøveprosjekt med gratis korttidstilbud i barnehager for alle 5-åringer i bydel Gamle Oslo, og at formålet med prosjektet er å bringe flere barn med innvandrerbakgrunn inn i barnehagene, slik at de blir bedre integrert og får bedre språkopplæring før skolestart. Det er også satt i gang liknende tilbud i andre bydeler. Dette er imidlertid en problemstilling som er aktuell også i andre deler av landet.

Flertallet har merket seg at Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet sammen med Barne- og familiedepartementet vil ta initiativ til et prosjekt med systematisk språktrening for grupper av 5-åringer i utvalgte kommuner.

Flertallet mener at tilbud om og trening i norsk er et viktig virkemiddel for å integrere mennesker med minoritetsbakgrunn. Derfor er det viktig at det skjer et kontinuerlig arbeid for å bedre de virkemidlene som tilbys, og utvikle nye tilbud rettet mot ulike målgrupper som f.eks. barn i førskolealder. Det legges vekt på at forslagsstillerne understreker at det skal være et frivillig tilbud til disse barna. Flertallet vil understreke at en grundig prosess for å utvikle nye tilbud og igangsette disse er nødvendig også for å få oppslutning fra målgruppen.

Flertallet vil derfor fremme følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen utrede ulike prøveprosjekter for å bedre norskkunnskapene for barn i førskolealder, og legge fram dette for Stortinget på en egnet måte."

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti er bekym-

ret for at kontantstøtten vil bidra til å undergrave den viktige funksjonen barnehager har i integrering og norsktrening for barn med minoritetsbakgrunn. På bakgrunn av den uheldige utviklingen som de borgerlige partiene har skapt i barnehagesektoren er det viktig at det settes inn flere tiltak for å motvirke den negative virkningen kontantstøtten har også på dette feltet. Disse medlemmer ønsker å få utviklet flere tilbud slik at vi kan sikre barna et best mulig tilbud uavhengig av de borgerlige partienes budsjettprioriteringer.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet deler forslagsstillernes oppfatning i forhold til hvilke konsekvenser dårlig norskforståelse blant innvandrerbarn vil medføre. Dette både for barnet selv og ikke minst for samfunnet ellers. Dette har Fremskrittspartiet påpekt flere ganger, senest i forbindelse med behandlingen av morsmålsundervisningen i grunnskolen.

Disse medlemmer mener imidlertid at forslaget eller meningen med forslaget, ikke setter fokus på hvem som må ta ansvaret for barnas norskkunnskaper. Fremskrittspartiet har påpekt flere ganger at dette må være foreldrenes ansvar, og at dette må tydeliggjøres i lovs form blant annet i barnevernlovgivningen. Forslaget fra Høyre vil på sikt kunne medføre at det offentlige vil få et større ansvar for dette.

Fremskrittspartiet fremmet i forbindelse med St.meld. nr. 25 (1998-99) om morsmålsopplæring i grunnskolene følgende:

"Det bør være samme plikt for foreldre til barn fra språklige minoriteter til, på samme måte som det er norske foreldres plikt, etter barneloven, å sørge for at barn født i Norge har tilstrekkelige norskkunnskaper når de presenteres for opptak i de ordinære offentlige skoler. I de tilfeller der det avdekkes at foreldre ikke har fulgt opp sine plikter på dette felt, bør det medføre reaksjoner som bøter og/eller oppfølging fra barnevernet."

Fremskrittspartiet hadde dessuten i Ot.prp. nr. 61 (1998-99) Barnevernstjeneste følgende merknader:

"Det regnes som omsorgssvikt dersom foreldre med norsk statsborgerskap eller permanent opphold i landet ikke treffer forsvarlige tiltak for å sikre at barn bosatt i landet har tilegnet seg nødvendige norskkunnskaper når de skal begynne i den offentlige finansierte skolen."

I tillegg må det påpekes hvor viktig god norskundervisning er for disse barna når de kommer i skolepliktig alder og skal ta imot kunnskap. Hvis disse merknader hadde blitt fulgt opp av flere partier, ville kanskje ikke forslaget vært nødvendig.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Senterpartiet viser til St.meld. nr. 25 (1998-99) Morsmålsopplæring i grunnskolen,

der Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet i samarbeid med Barne- og familiedepartementet vil ta initiativ til et prosjekt med vekt på systematisk språktrening for grupper av 5-åringer i noen utvalgte kommuner.

Disse medlemmer vil understreke at kontantstøtten ikke undergraver betydningen av barnehagene, men legger til rette for at småbarnsforeldre får større valgfrihet i omsorg for egne barn i alderen ett og to år.

Disse medlemmer vil peke på den viktige funksjon barnehagene har både i forhold til integrering og norsktrening. Det er derfor viktig å kunne tilby barnehageplass til dem som ønsker det.

Komiteens medlemmer fra Høyre mener det bør settes i gang prøveprosjekter med norskundervisning for barn i førskolealder som har dårlig norskforståelse. For at barn med bakgrunn fra andre kulturer skal kunne følge undervisningen når de begynner på skolen, er ferdigheter i norsk avgjørende. Studier har vist at elever fra språklige minoriteter i Norge har betydelig svakere skoleprestasjoner enn hva tilfellet er for barn av norske foreldre. Minoritetselever blir ofte plassert i klasser med norske elever, uten at de har språklige forutsetninger for å kunne følge undervisningen eller ta del i det sosiale miljøet på skolen.

Disse medlemmer mener et tilbud om norskundervisning til barn som har dårlig norskforståelse vil være et målrettet integreringstiltak. Over tid bør dette etableres som et obligatorisk treningstilbud for barn som scorer særlig lavt på norskforståelse i 4 til 5-årsalderen.

Disse medlemmer mener likevel det er hensiktsmessig å starte opp prøveprosjekter basert på et frivillig tilbud, hvor kommunene gis betydelig frihet når det gjelder organisering og gjennomføring av tiltaket.

Disse medlemmer viser til at mange barn i den aktuelle aldersgruppen går i barnehage, og at kontantstøtte for 1- og 2-åringer ikke påvirker denne andelen. Det er naturlig å knytte et tilbud om norskundervisning til barnehagen, men andre løsninger bør også utredes. Det vises til Høyres forslag om at man gjennom 4-årskontrollene enkelt kan kartlegge behovet for slike tiltak, og at norskundervisning også bør kunne gis utenom barnehagene.

Disse medlemmer ser positivt på de initiativ departementet har tatt, men vil likevel påpeke betydningen av å utrede ulike måter å gjennomføre slike tiltak på.

Disse medlemmer beklager at departementet ikke ser grunn til å vurdere nye prosjekter på dette området.

Disse medlemmer viser for øvrig til premissene i Dokument nr. 8:28 (1998-99).

Komiteens tilråding

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til dokumentet og rår Stortinget til å gjøre slikt

v e d t a k :

Stortinget ber Regjeringen utrede ulike prøveprosjekter for å bedre norskkunnskapene for barn i førskolealder, og legge fram dette for Stortinget på en egnet måte.

Oslo, i familie-, kultur- og administrasjonskomiteen, den 4. mai 1999.

May-Helen Molvær Grimstad,
leder.

Jon Olav Alstad,
ordfører.

Grethe G. Fossum,
sekretær.

Vedlegg

Brev fra Barne- og familiedepartementet v/statsråd Valgerd Svarstad Haugland til familie-, kultur- og administrasjonskomiteen, datert 25. mars 1999.

DOKUMENT NR. 8:28 (1998-99). Om utgreiing og igangsetjing av prøveprosjekt med norskundervisning for born i førskulealderen

Eg viser til brev av 2. mars 1999 der familie-, kultur- og administrasjonskomiteen ber om departementet si vurdering av Dokument nr. 8:28 (1998-99) Forslag frå stortingsrepresentantane Trond Helleland, Kristin Krohn Devold og Erna Solberg om utgreiing og igangsetjing av prøveprosjekt med norskundervisning for born i førskulealderen som har dårleg norskforståing.

Førskulealderen er den viktigaste perioden for utvikling av muntleg språk. Å stimulere born til å bruka talespråket blir difor ei høgt prioritert oppgåve i arbeidet med born i denne alderen. Det er òg viktig at det språklege samspelet er knytt til den uformelle læringa i kvardagslivet, til leiken og til sosial læring og utvikling. Born i førskulealder treng tryggleik og tillit for at optimal språkutvikling skal finne stad. For bort frå tospråklege og kulturelle minoritetar blir språkleg stimulans i barnehage særskilt viktig, fordi det ikkje er like vanleg at dei får norskspråkleg stimulans heime. Barnehagen bør medverka til at desse borna utviklar kompetanse i å bruka to språk, dels gjennom å styrkja morsmålet, dels gjennom å arbeida aktivt med norsk som andrespråk. Å styrkja morsmålet er viktig både for barnet si kultur- og identitetstilknytting, men og som eit betre grunnlag for å utvikla forståinga av det norske språket. Difor er det særleg nyttig at born med eit anna morsmål enn norsk får plass i barnehagen.

Å få plass i norskspråkleg barnehage er likevel ikkje nok for at born med minoritetsbakgrunn skal læra seg norsk. Dei treng ofte aktiv hjelp frå dei vaksne for å koma inn i leik og språkleg samspel med dei andre borna. Her kjem mellom anna dei tospråklege assistentane inn som ein veldig viktig ressurs. Deira oppgåve er å gje dei minoritetspråklege borna høve til å utvikle sitt eige morsmål og læra om eigen kultur. Dei tospråklege assistentane skal samstundes byggja bru mellom ulike kulturar og skapa tillit mellom borna.

Ei undersøking gjennomført av Høgskolen i Oslo i 1995 syner at de borna som har fått tospråkleg assistanse, har gode høve for å utvikla språkkompetanse både på morsmål og på norsk. I 1997 fekk 54 prosent av om lag 8 700 born frå språklege minoritetar i barnehagar tilbod om tospråkleg assistanse. Born med etnisk minoritetsbakgrunn utgjer ca. 5 prosent av alle born i barnehage.

Regjeringa har som mål å auka deltakinga av born frå etniske minoritetar i barnehagen og oppmuntra til bruk av tospråklege assistentar.

Som eit ledd i oppfølginga av St.meld. nr. 17 (1996-97) *Om innvandring og det flerkulturelle Norge* vart det hausten 1998 sett i gong eit treårig prosjekt med gratis korttidstilbod i barnehagar for alle 5-åringar i bydel Gamle Oslo. Føremålet med prosjektet er å auka deltakinga av born med innvandrarbakgrunn i barnehagen, slik at dei blir betre integrert og får betre språkoppplæring før skulestart. Korttidstilbodet legg særskilt vekt på språk- og omgrepsoppplæring ved bruk av ulike modellar for språkoppplæring. Det er rimeleg å tru at born frå etniske minoritetar som får god språkstimulering før skulestart vil ha lettare for å få ein god skulegong enn dei som ikkje får eit slikt tilbod.

Helsestasjonen har i denne samanhengen vore ein viktig samarbeidspart for spreing av informasjon om tilbodet til 5-åringar og om tilbod om norskoppplæring for mødre med innvandrarbakgrunn. Samarbeid med helsestasjonane og andre arenaer der foreldre og born frå etniske minoritetar treff kvarandre, er avgjerande for å lukkast med slike tiltak.

Barne- og familiedepartementet finansierer prosjektet i bydel Gamle Oslo, med ei budsjettamme på 30 millionar kroner fordelt over tre år. Prosjektet skal evaluerast grundig, og det vil gje røynsle som andre kommunar og bydelar kan dra nytte av. Samstundes vil sentrale og lokale styresmakter få kunnskap om kva for verkemiddel som må til for å auka andelen av born med innvandringsbakgrunn i barnehagane og kva slags modellar for språkoppplæring som er høvelege for ei betre språkoppplæring før skulestart.

Det er òg sett i gang liknande tiltak i ytterlegare to bydelar i Oslo, som vert finansiert gjennom handlingsprogrammet for Oslo indre øst. Departementet har registrert at det er stor interesse for å setta i gang slike prosjekt også i andre bydelar der andelen av born frå etniske minoritetsgrupper er stor.

Utover tiltaka nemnt ovanfor, vil eg òg visa til St.meld. nr. 25 (1998-99): *Morsmålsopplæring i grunnskolen* der Kyrkje-, utdannings- og forskingsdepartementet i samarbeid med Barne- og familiedepartementet vil ta initiativ til eit prosjekt med vekt på systematisk språktrening for grupper av 5-åringar i nokre utvalde kommunar.

Røynsler og kunnskap frå desse prosjekta skal vera med å danna grunnlag for framtidige tiltak for å betra språkoppplæringa for born i førskulealderen med minoritetsbakgrunn. Barne- og familiedepartementet vil difor ikkje vurderer å setta i gang fleire nye prosjekt på dette området før konklusjonane ligg føre.